

ТЕМАТИКА ДІЛОВОЇ РОЗМОВИ УСНОЇ ФОРМИ

1. Вербальні засоби спілкування та мовленнєвий етикет.
2. Невербальні засоби спілкування. Жести як невербальні сигнали.
3. Спілкування як процес комунікації.
4. Етикет та культура ділового спілкування.
5. Діловий етикет керівника.
6. Етикет знайомства, вітання, звертання, вибачення, прощання як складова культури спілкування.
7. Особливості ділового листування як форми ділового спілкування.
8. Етикет телефонної розмови.
9. Порівняльний аналіз особливостей авторитарного, демократичного та ліберального стилів спілкування.
10. Наради, збори, переговори, дискусії, «мозковий штурм» як форми колективного обговорення ділових проблем.
11. Характеристика ділової наради.
12. Дискусія як форма колективного обговорення ділової проблеми.
13. «Мозковий штурм» як евристична форма ділової комунікації.
14. Технології проведення «мозкового штурму».
15. Вимоги до розпорядчої документації.
16. Вимоги до організаційної документації: посадові інструкції.
17. Документаційне забезпечення управлінського процесу.
18. Етичні взаємини державних управлінців і громадян.
19. Соціально-етичний портрет керівника.
20. Діловий та службовий етикет у державному управлінні.

День соборності України

22 січня жителі України святкують одне з важливих для народу свят – День соборності України. У цей день над святковим синьо-жовтим Софійським майданом у Києві лунало величне: «Віднині зливаються в одно віками відділені одна від одної частини України — Галичина, Буковина, Закарпаття і придніпрянська Україна — в одну Велику Україну. Сповнилися відвічні мрії, для яких жили й за які вмирали найкращі сини України. Віднині є тільки одна незалежна Українська Народна Республіка. Віднині український народ, звільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної незалежної Української Держави на добро і щастя українського народу». Цей договір увійшов в історію, як акт злуки – акт об'єднання українських земель.

Століттями розірваний український народ визволився з неволі — Наддніпрянська Україна вийшла з Російської, а Західна Україна і Буковина — з Австро-Угорської імперій — і возз'єднався на своїй землі в єдиній Українській державі. Важко було в той час вести переговори про об'єднання з представниками різних країв етнічно українських земель, а ще важче було боронити незміцніле державне об'єднання в умовах жорсткого наступу загарбників з різних сторін. Затиснута між двома потужними силами — Атлантаю з півдня і більшовизмом з півночі, — об'єднана УНР не мала сил для боротьби. А найголовнішою причиною поразки УНР була відсутність злагоджених дій керівництва країни.

22 січня 1990 року мільйони українців вийшли на головні автомобільні магістралі, утворивши символічний «живий ланцюг» від Києва до Львова, з метою демонстрації єднання українців та українських земель. Уперше на державному рівні День Соборності України відзначається з 1999 року відповідно до Указу

Ідея єдності і соборності етнічно українських земель, як і ідеї незалежності і державного суверенітету, сильної централізованої влади є головним змістом і смислом державницької ідеології. Давньоруські оповіді і повчання, літописи й літературні твори переповнені тривогою за відсутність єдності на рідних землях, осудом князівських чвар і міжусобиць, що практично завжди призводило до падіння і руйнації.

Акт Злуки став могутнім виявом волі українців до консолідації, свідченням їх самоідентифікації, становлення політичної нації. Це був реальний крок до об'єднання українських земель, який і сьогодні істотно впливає на національно-політичні процеси в Україні. День Соборності України – це нагадування про те, що сила нашої держави – в єдності українських земель. Ця дата є знаком споконвічної мрії українського народу про незалежну, соборну, національну державу.

ТРИЗУБ: ЗАКОДОВАНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРЕДКІВ

Під час розкопок археологів на території України часто знаходять тризуб, який, на думку вчених, мав якийсь важливе значення для котрогось із давніх слов'янських племен. Це міг бути або його символ, або знак влади вождя племені. Згодом у часи Володимира Святославича (його ще називали Володимиром Великим) тризуб з'являється на монетах Русі й стає князівським знаком, добре знаним і за її межами. Його разом із владою успадковують Володимирові наступники на престолі. Тризуб часто зустрічається на варязьких мечач (тих воїнів, які були на службі в київських князів), знайшли його і в гербі Анни Ярославни, доньки Ярослава Мудрого, королеви Франції. Цим знаком володарі руських земель скріплювали договори з іншими країнами, він стояв на поясах княжих дружинників.

Яке значення вкладалося в тризуб? Єдиної відповіді на це запитання серед істориків немає. Одні вважають, що він уособлював три стихії природи: повітря, воду й землю. Інші переконані: тризуб — це обожнення рибальського знаряддя (при цьому посилаються на те, що його знаходять і в інших країнах). Ще інші наполягають: це стилізоване зображення сокола. Є й версія про те, що він — відтворення предмета, схожого на булаву — символ влади. Усіх таких тлумачень — кілька десятків. Одне слово, єдиної загальноприйнятої точки зору в поясненні тризуба немає. Але вчені сходяться в головному: він безпосередньо чином пов'язаний з княжою особою і символізує її владу. Тут ніяких суперечок бути не може.

Бували часи, коли тризуб на Русі зникав і замінювався двозубом (правління сина Ярослава Мудрого Ізяслава, князювання Святополка). Та потім він знову з'явився, коли на київському престолі сів Володимир Мономах, зайняв місце на монетах, документах і навіть речах побуту. Період роздроблення Русі на окремі самостійні князівства — період зникнення цього символу влади. Тільки де-не-де знаходять його на предметах удільних галицьких князів. На печатках Львова середніх віків бачимо три вежі, що, звичайно ж, пов'язано з давнім символом тризуба й своїм зовнішнім виглядом дуже нагадує його.

Тризуб повертається на нашу землю після проголошення Центральною Радою Української Народної Республіки. Було це в листопаді 1917 року. Символ князівської влади Київської Русі з'явився на печатках і ділових паперах молодій Українській державі — її законній спадкоємиці. Художник Василь Кричевський підготував проект герба з тризубом на ньому, який було затверджено в березні 1918 року. 22 січня 1919-го об'єдналися Українська Народна Республіка й Західноукраїнська Народна Республіка. Герб УНР став загальнодержавним гербом.

Символ свободи та незалежності України

Прапори як сигнальні засоби з'явилися ще в далекі античні часи. Деякі вчені вважають, що спершу вони були одноколірні. А далі вже з'явилися різні поєднання барв. На знаменах часто зображалися небесні світила, хрести, звірі, різні речі. На прапорах Русі часів язичництва здебільшого були фантастичні тварини й рослини. А після прийняття християнства святі — архангел Михаїл, Георгій Побідоносець, Миколай Чудотворець та інші.

Прапороносцями в княжих дружинах були найкращі і найдужчі воїни, які високо над бойовими порядками здіймали знамено чи ставили його на узвишші й пильно охороняли, не даючи ворогові захопити чи повалити прапор. Знамено було справжньою воєнною святинею, йому поклонялися, мов великому божеству.

У той час, коли в Європі кожна держава мала чітко визначені кольори прапорів, у Київській Русі єдиного офіційного прапора не було. Кожен із князів мав свій окремих стяг. Скажімо, часто зустрічається червоне знамено із золотим тризубом або двозубом. Галицько-Волинське князівство мало блакитну корогву з зображенням золотого лева на ній. Пізніше в гербах західних земель України дедалі частіше зустрічається поєднання синього й жовтого кольорів. Ці ж барви переходять і в прапори міст.

Прапорництво на Україні зазнає особливого розквіту з виникненням Запорозької Січі. Кожен полк, сотня мають свій стяг. Окреме знамено призначається для морських походів козаків. Особливо популярний на Січі малиновий стяг із зображенням архангела Михаїла — небесного покровителя запорозької дружини. А поряд із малиновим зустрічаються жовті, зелені, сині з найрізноманітнішими зображеннями на них — сонця, місяця, зірок, звірів. Це було справді мальовниче видовище — козацьке військо, що виступає в похід під яскравими, різнобарвними прапорами. Кожен із них — справжній твір народного мистецтва.

Часто зустрічався на Січі синьо-жовтий прапор. Уважно подивіться кольорову репродукцію знаменитої картини Іллі Рєпіна «Запорозьці пишуть листа турецькому султанові». З-поміж інших знамен ви побачите на ній і синьо-жовте. Поєднанням саме цих барв характерні й герби тодішніх міст України. Такі ж кольори найчастіше були й у запорозькому одязі. Гурт козаків у святковому вбранні ставав справді яскравим і барвистим видовищем.

Зі зруйнуванням Січі й зникненням Гетьманщини переживає занепад українське прапорництво. Зникає і синьо-жовте знамено. Відроджується воно аж у березні 1918 року, коли на засіданні Центральної Ради в Києві ухвалено Закон про державний прапор Української Народної Республіки. Щоправда, спершу він був жовто-блакитний. Ці кольори символізували чисте небо (синій) і життє поле (жовтий), тобто мир.

Мова – програмний код нації

Те, якою мовою ми думаємо, впливає на те, як ми живемо. Тому «говорити різними мовами» – це бачити і відчувати світ по-іншому

Мова, тобто понятійно-категоріальний апарат з усіма своїми національними особливостями і відтінками, більше того, зі своєю естетикою, є тим, що визначає світогляд народу і майбутнє держави. Якщо людина оперує в голові потворним суржилом, то вона такі ж потворні рішення буде приймати у своєму житті.

Те, якою мовою ми думаємо, впливає на те, як ми живемо. Мова – це програмний код, який через свою естетику формує етику та мораль. Тому «говорити різними мовами» - це бачити і відчувати світ по-іншому.

Якщо на українську вітальність, український дух штучно насаджується інша мова, то навіть етнічний українець перестає бути українцем по духу, тому що тканина його думок, те, у що він огортає свої почуття, переживання і емоції, вже інша. Людина через мову сама себе творить іншою, творить свій інший дух.

Українська мова за своєю естетикою – одна із найкрасивіших у світі. Вона виражає наше почуття прекрасного, що відмінне від почуття будь-якого іншого народу. Через українську мову твориться Україна. Та Україна, яка ще ніколи не була, не відкривала себе світу, але може відкрити, якщо ми будемо любити свою мову, і нею розмовляти всюди і завжди.

Нинішній стан України – це стан української мови. Причина – мова, наслідок – держава. «Сон розуму творить потвор», і суржик – це і є напівсон українського народу, який народ бачить, і уві сні творить потворну державу. Щоб прокинутись – треба заговорити українською.

Єдина мова – тобто єдиний дух – формує єдину націю і державу. Петрарка обґрунтував тезу про те, що основою єдності нації виступає перш за все мова, і якщо представники різних етносів говорять різними мовами, то це є свідченням того, що процес формування нації знаходиться в самому зародку і пройде чимало часу, перш ніж з цього конгломерату «виробиться» щось єдине, що можна буде назвати нацією. Більш того, в його роботах неодноразово повторюється ідея про те, що наявність єдиної мови є неодмінною умовою існування державності.

Світанок української державності

Національно-демократична революція в Україні почалася в березневі дні 1917 р. У Києві відбулися багатолюдні демонстрації під гаслами "Автономія України", "Вільна Україна у вільній Росії" тощо. Виник загальноукраїнський громадсько-політичний центр – Українська Центральна Рада. Ініціаторами її створення виступили українські самостійники на чолі з адвокатом М. Міхновським. Головою УЦР було обрано М. Грушевського. У квітні був скликаний Всеукраїнський Національний Конгрес. На ньому делегати від політичних, культурних організацій, і профспілок визнали Центральну Раду як парламент. Проте Центральна Рада не мала єдиної позиції, вона була поділена на автономістів і самостійників. Автономісти боролися за автономію України в складі Росії. Самостійники були прибічниками негайного проголошення незалежності України. Їх очолював адвокат Микола Міхновський. Ця боротьба знижувала загальний потенціал українського національного руху.

УЦР була першим у новітній історії українського народу спочатку загальногромадянським, а потім вищим державним органом. Центральна Рада виступила ініціатором національного відродження України, очолила національно-визвольний рух і протягом 14 місяців (березень 1917— квітень 1918 рр.) практично втілювала українську ідею в життя. Значна частина членів Центральної Ради не зрозуміла значення організації української армії. Зокрема, В. Винниченко вважав, що "не своїй армії нам, соціал-демократам і всім щирим демократам, треба, а знищення всяких постійних армій". Тому армію України створювали стихійно і повільно. Коли ж більшовицькі війська рушили в Україну, чинити їм опір було нікому.

М. Грушевський і В. Винниченко відмовилися від допомоги 40-тисячного українізованого корпусу, запропонованого в розпорядження Центральної Ради генералом П. Скоропадським. Центральна Рада не змогла також забезпечити охорону правопорядку, організувати роботу залізниць, вирішити земельне питання, створити державний апарат. Єдність рядів Центральної Ради похитнулася, між соціал-демократами й есерами розпочалися конфлікти. 25 жовтня 1917 р. до влади в Петрограді прийшли більшовики. Центральна Рада засудила переворот у Петрограді й створила Комітет з охорони революції в Україні. Проте в конфлікті між більшовиками й Київським військовим округом, який підтримував Тимчасовий уряд, Центральна Рада дотримувалась нейтралітету. Ця помилка Центральної Ради принесла перемогу більшовикам.

Зовнішньополітичні чинники все більше впливали на перебіг подій в Україні. Зміцніла більшовицька влада в Росії прагнула будь-що втримати під своїм контролем Україну. Центральну Раду вони оголосили ворожою інтересам українського народу. Більшовицькі війська почали наступ на Україну. Воєнними діями проти України керувала комісія в складі В. Леніна, Й. Сталіна і А. Троцького. Російські війська були під командуванням В. Антонова-Овсієнка і М. Муравйова.

Центральна Рада не була готова до війни, вона мала у своєму розпорядженні на Лівобережжі незначні військові формування кількістю в 15 тисяч осіб, їх очолювали такі вже відомі діячі, як С. Петлюра, який командував Гайдамацьким кошем Слобідської України, Є. Коновалець на чолі куреня Січових Стрільців та інші. Ініціативу у війні перехопили більшовики. На початку лютого 1918 р. Київ був захоплений частинами робітничо-селянської червоної армії. У столиці розпочався червоний терор, грабунки й сваволя.

У квітні 1918 р. в історії української державності закінчилася доба Центральної Ради й Україна на довгі десятиріччя була окупована більшовицькою Росією.